

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในประเทศประชาธิปไตย สิทธิและเสรีภาพ
 แห่งการปกครองตนเอง จะต้องควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมือง พลเมืองมี
 พันธะกรณีที่ต้องให้เงินช่วยเหลือรัฐบาลโดยการเสียภาษีอากร เป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ต้องเชื่อ
 ฟังกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งที่แท้คนมีส่วนร่วมในการบัญญัติขึ้น ประการสำคัญ
 ที่สุดคือ การใช้ดุลพินิจอย่างฉลาดในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีความสำนึกในหลักการแห่ง
 ประชาธิปไตยที่ว่า ให้เป็นผลดีที่สุดแก่จำนวนคนมากที่สุด ในการตัดสินใจว่าจะลงคะแนนเสียง
 ให้แก่ผู้ใดคือนั้น พลเมืองมีหน้าที่ที่จะต้องคอยสลับสับเปลี่ยนพรรคต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการ
 ทำนุบำรุงส่งเสริมท้องที่ของตน ตลอดจนถึงประเทศชาติ ในยามสงบต้องบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์
 ในการเข้าปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เกี่ยวกับ ท้องถิ่น เมือง ประเทศชาติ ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า การมี
 ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีความสำคัญมาก ในบทนี้จำเป็นต้อง
 ต้องศึกษาถึงแนวความคิดทางทฤษฎีของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่ว ๆ ไป

---

๑ แดเชอร์รีน เซกเคเลอร์ ฮัคสัน, สหรัฐอเมริกา รัฐบาลโดยประชาชน, แพลโดย
 นิพนธ์ ศศิธร (กรุงเทพฯ: สำนักข่าวสารอเมริกันกรุงเทพฯ, ๒๕๐๒), หน้า ๒๔-๒๕. และ
 โปรคตุ ปรีชา ตงมณี, "ทัศนคติของครูประถมศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชา
 ธิปไตย : ศึกษาเฉพาะกรณีครูประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
 ศึกษาด้านการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๕.

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากหลายประการ คือ ตามความหมายของ Bromage ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองไว้ ๓ อย่างใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

- ก. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting)
- ข. การใช้วิธีบังคับ หรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Method of Pressure and Persuasion)
- ค. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ (Formal Actions)
- ก. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting)

เป็นที่ทราบกันโดยทั่ว ๆ ไปว่า การปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น จำแนกออกเป็น ๒ แบบคือ การปกครองซึ่งราษฎรใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง และการปกครองซึ่งราษฎรใช้อำนาจอธิปไตยโดยทางผู้แทน ในกรณีที่ราษฎรใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงนั้น ราษฎรมีสืบทอดออกเสียงทั้งหมด จะเขารวมชุมนุมเพื่อร่างกฎหมาย หรือวินิจฉัยปัญหาส่วนรวมต่าง ๆ เช่น "การประชุมชาวเมือง" (Town Meeting) ในนิวอิงแลนด์เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งดังกล่าวจะต้องกระทำโดยทั่วถึงในบรรดาสมาชิกของชุมชนนั้น โดยอิสระเสรี ปราศจากหลอกลวง ชูเชิญ บังคับ และให้สิทธิแก่ประชาชนทุกคน ในการออกเสียงเลือกตั้ง โดยไม่จำกัดคุณสมบัติโดยไม่จำเป็น

^๑ Arthur W. Bromage, Introduction to Municipal Government and Administration (New York: Appleton-Century Crofts Inc., 1950), p. 252. อ้างใน ประสิทธิ์ พรรณพิสุทธิ์, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองแบบสุขาภิบาล: ศึกษาจากกรณีสุขาภิบาลพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓), หน้า ๑๐.

^๒ Russel W. Madox and Robert F. Fuguay, State and Local Government. (Princeton New Jersey: D. Van Nostrand Company Inc., 1962). p. 236. และอ้างใน ประสิทธิ์ พรรณพิสุทธิ์, เรื่องเดียวกัน.

ใช้เฉพาะชุมชนขนาดเล็ก เช่น นคร เอเซนต์ในสมัยโบราณเท่านั้น เชื่อกันว่า "จำนวนราษฎร
ที่มาประชุมไม่ควรจะมีขนาดเกินกว่าที่จะได้ยินเสียงปราศรัย" ในกรณีที่มีชุมชนหรือชาติใหญ่
ประกอบควยพลเมืองจำนวนมาก จำเป็นต้องให้ระบอบประชาธิปไตยโดยทางอ้อม คือ ระบบ
การ เลือกตั้งผู้แทนราษฎรไปทำหน้าที่แทนปวงชนทั้งหมด

การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนี้ เป็นการแสดงออกซึ่งเจตนาของประชาชนต่อวิธีกำหนด
นโยบายในการปกครองประเทศ การแสดงเจตจำนงดังกล่าวนี้จึงมีความหมายจริง ๆ หรือมี
ผลดีตามระบอบประชาธิปไตยหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจของประชาชนอย่างจริงจัง และ
การมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดควย หากประชาชนสำนึกถึงคุณค่าของความรวมมือมาก ย่อมจะ
ทำให้ประชาชนสามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้แทนได้มาก

ข. การใช้วิธีบังคับ หรือชักจูง อย่างไม่เป็นทางการ

ภายหลังที่ประชาชนได้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในสภาแล้ว
มิได้หมายความว่าประชาชนมีหน้าที่แต่เพียงเท่านั้น ประชาชนควรจะได้ติดตามการปฏิบัติงานใน
หน้าที่ของผู้แทนราษฎรว่า เขาได้ทำอะไรให้กับประชาชน และประเทศชาติโดยส่วนรวมบ้าง
การติดตามนี้สามารถกระทำได้หลายวิธี เป็นต้นว่า ลอยติดตามทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือ
พิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นอกจากนี้ อาจทำการพบปะพูดคุย และแสดงความคิดเห็นกับผู้แทนโดย
ตรง หรือทางจดหมาย โทรศัพท์ โทรเลข แลวแคกรีฟี เมื่อมีเหตุการณ์อันจำเป็น เช่น
ผู้แทนบางคนไม่มีความสามารถหรือปฏิบัติคนไม่ถูกต้องเหมาะสม ประชาชนอาจแสดงเจตจำนงค
ือ รวมกลุ่มกันเดินขบวนหรือออกจลาจลเพื่อหาทางเปลี่ยนแปลงเจตจำนงคที่แสดงไว้เดิม โดย

---

^๑ Carkgib Clymer Rodee, Totton James Anderson and Carl Quimby
Christol, Introduction Political Science. (New York: McGraw-Hill Book
Company, Inc., 1957), p. 109.

เหตุนี้จึงทำให้ผู้นะการเลือกตั้งจำต้องคอยติดตามรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และจำต้องพยายามหาทางให้ทราบมติมหาชนอยู่ตลอดเวลา เพื่อผ่อนคลายความรู้สึกของประชาชนให้โชหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยสันติ วิธีที่จะช่วยผ่อนคลายความรู้สึกก็คือ การรวมกลุ่มในทางการเมืองที่เรียกว่า การรวมกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อเสาะแสวงหาและเพิ่มพูนผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง โดยถือเอากลุ่มเป็นตัวกลางในการรับฟัง และถ่ายทอดความคิดเห็นของประชาชนโดยอาจรวมกันเป็นพรรคการเมืองก็ได้ ซึ่งตามแบบแผนของการศึกษาพฤติกรรม การเลือกตั้งยอมรับว่า พรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ ย่อมสามารถมีอิทธิพลหรือวิธีการบีบบังคับ หรือชักจูง อย่างไม่เป็นทางการแบบหนึ่ง ที่ดีกว่าการปล่อยให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือมีการกระทำแบบกระจัดกระจาย

ค. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ (Formal Actions)

ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการใช้สิทธิที่ได้รับตามรัฐธรรมนูญ เช่น การริเริ่มกฎหมาย (Initiative) การแสดงประชามติ (Referendum) และการเพิกถอนให้ออกจากตำแหน่ง (Recall) วิธีเหล่านี้เป็นการแสดงออกซึ่งการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชน หากโชจะมีส่วนร่วมทางการเมืองเฉพาะในการเลือกตั้งเท่านั้นไม่ แต่ยังมีส่วนร่วมโดยการใช้อำนาจทางการเมืองโดยตรงด้วย

---

^๑ คณะอาจารย์ผู้ทำการวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานผลการวิจัยเรื่อง ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (นครหลวงฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๓๓-๓๖.

โดยสรุป พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในสังคมใด ๆ ตามวิธีการต่าง ๆ ดังที่ได้พิจารณามาแล้วนี้ ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงเลือกตั้ง การบับบักคัม หรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ หรือการดำเนินการอย่างเป็นทางการโดยการริเริ่มเสนอกฎหมายก็ดี การแสดงประชามติก็ดี หรือการเฟิกถอนบุคคลออกจากตำแหน่งก็ดี หากจะเป็นพฤติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกับอุดมการณ์ของประชาธิปไตยแล้ว ผู้เขามีส่วนร่วมในพฤติกรรมเหล่านั้นจะต้องมีความสนใจ ความเข้าใจถึงคุณค่าของการมีส่วนร่วมนั้น ๆ ตลอดจนมีทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิด มีคุณสมบัติของพลเมืองที่ดีของสังคมประชาธิปไตยอยู่พอสมควร

Lucian W. Pye กล่าวไว้ในหนังสือ *Aspects of Political Development* ²
ว่า "การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นลักษณะหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง"

Lester W. Milbrath กล่าวถึงผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า ^๓

๑. คนที่มีสถานภาพทาง เศรษฐกิจ และสังคมสูง (โดยเฉพาะการศึกษา) มักจะสนใจ และอยากเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่สถานภาพต่ำ
๒. คนที่มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองมาก มีความเข้าใจทางด้านการเมืองมาก ก็ย่อมจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วย
๓. ผู้ชายมักจะอยากเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง
๔. คนที่คิดว่าหน้าที่ของประชาชนคือ การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ก็มักจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยจริง ๆ

^๑ ปฐม มณีโรจน์, "การควบคุมของประชาชนในการปกครองระดับท้องถิ่น," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ๗ (ตุลาคม ๒๕๑๐): ๒๐๗.

^๒ Pye, Aspects of Political Development. pp. 33-35.

^๓ Lester W. Milbrath, Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics. (Chicago: Rand McNally, 1968), pp. 121-125.

ขั้นตอนในการตัดสินใจของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ Milbrath กล่าวไว้ โดยทั่วไปจะมีการตัดสินใจอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. การตัดสินใจว่าจะมีบทบาท หรือไม่มีบทบาททางการเมือง
๒. การตัดสินใจว่า เมื่อมีบทบาททางการเมืองแล้วจะมีแนวทางอย่างไรในการมีบทบาททางการเมือง

เมื่อประชาชนตัดสินใจในประการแรกแล้วว่า จะมีบทบาททางการเมืองมักจะสัมพันธ์กันมาถึงการตัดสินใจประการที่ ๒ คือไปว่าจะมีบทบาททางการเมืองอย่างไรด้วย เช่นเดียวกับในการเลือกตั้งทางการเมือง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะตัดสินใจว่าตนจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว จะตัดสินใจว่าจะออกเสียง เลือกตั้งให้แกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดด้วย

James R. Townsend กล่าวถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า มีความเชื่อถือที่เกือบจะเป็นสากลว่ามนุษย์ในสังคมควรจะไปมีส่วนร่วม และเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง เขาบอกว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจมีได้ ๒ ลักษณะคือ

๑. ลักษณะแบบตะวันตก ในประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ ประชาชนมักจะเกี่ยวข้องกับการเมืองอยู่เสมอ ๆ โดยสมัครใจ
๒. ลักษณะการเกี่ยวข้องตามแบบสังคมคอมมิวนิสต์ คือ ประชาชนถูกบังคับให้เข้าเกี่ยวข้องในเรื่อง และในลักษณะที่รัฐบาลเห็นว่าจำเป็น ทั้ง ๒ ลักษณะนี้มีความเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ การเรียกร้องให้มีการกำหนดตัวแทนของผลประโยชน์ส่วนรวม ส่วนขอแตกต่างนั้นเมื่ออยู่หลายประการ แต่จะขอกล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมแบบตะวันตกเท่านั้น (เพราะประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย) ลักษณะดังกล่าวก็ได้แก่

---

๑ พิธีชัย อัยกุง, "พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดลพบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๗-๘.

ก. กำหนดการเข้าร่วมในแง่ที่ว่า ประชาชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง

ข. ยอมให้ representative institutions เป็นตัวกลางที่จะนำความต้องการของประชาชนมาสู่ผู้นำทางการเมือง และคอยดำเนินการให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในขอบเขตที่ตนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบอยู่

ค. คำนี้ถึงผลประโยชน์ของชาติ แต่ก็นับว่าเป็นสิ่งที่มีผลรวมเอาผลประโยชน์ที่ต่างกันเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจจะต้องมีการแข่งขันกันอย่างชอบธรรม ทั้งก่อนและหลังการตัดสินใจ

ง. ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมทางการเมืองสูงมาก และการเข้าร่วมทางการเมือง ก็รวมถึงกิจกรรมทั้งหมดซึ่งปัจเจกบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะกำหนดทิศทางที่เฉพาะเจาะจงให้แก่ The conduct of public affairs รวมทั้งกิจกรรมของ an occupational หรือ compulsory nature ด้วย

Peter H. Markl กล่าวว่า ในประเทศกำลังพัฒนานั้น Participation is likely to be affective and expressive rather than instrumentally oriented และในสังคมที่กำลังพัฒนาหลาย ๆ สังคม ประชาชนแทบจะไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองใด ๆ เลย และส่วนใหญ่ของสังคมนั้นทั้งหมดคิดว่าจะมี inducement เพียงเล็กน้อยต่อการเข้าร่วมทางการเมืองในขบวนการการเมือง ประกิตทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

^๑ James R. Townsend, Political Participation in Communist China. (Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1967), pp. 25-29.

^๒ Peter H. Markl, Modern Comparative Politics. (United States of America, 1976), p. 141.

Almond and Coleman ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ คือ

- ก. ส่วนที่เรียกว่า เป็นภาษาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมว่า "ส่วนที่ใส่เข้าไป (Input Functions)" ซึ่งอาจแยกเป็น
๑. การเรียนรู้ของประชาชนที่เกี่ยวกับการเมือง และการเข้าร่วมในกระบวนการเมือง (Political Socialization and Recruitment)
  ๒. การแสดงออกเพื่อรักษาผลประโยชน์ ((Interest Articulation)
  ๓. การรวมกลุ่มของประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Interest Aggregation)
  ๔. การแสดงความคิดเห็นของประชาชนในปัญหาการเมือง เพื่อให้ผู้บริหารรับรู้นำไปปฏิบัติ (Political Communication)
- ข. ส่วนที่เรียกเป็นภาษาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรมว่า "ส่วนที่เป็นผลผลิตออกมา (Output Functions)" ซึ่งอาจจะแยกเป็น
๑. การออกระเบียบข้อบังคับ (Rule making)
  ๒. การนำระเบียบข้อบังคับไปปฏิบัติ (Rule Application)
  ๓. การตัดสินชี้ขาดให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ (Rule Adjudication)

ในส่วนที่หนึ่งนั้น ถ้าประชาชนของประเทศมีบทบาท หรือทำหน้าที่ครบถ้วนทั้งสี่ข้อนั้น เราเรียกได้ว่า ประเทศนั้นเป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ ทำหน้าที่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ เราเรียกว่า ประเทศนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองอย่างสมบูรณ์^๒

Gabriel A. Almond and James S. Coleman, eds. The Politics of the Developing Areas New Jersey: Princeton University Press, 1960, p. 17.

๒
ชนะ สะอาดเยี่ยม, "ลักษณะสังคมกับการพัฒนาทางการเมืองของไทย" นิตยสาร ๑๗ ๑๗ (๒๕๑๗). ๑๘๗-๑๘๘.

การตัดสินใจมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ Gabriel A. Almond เรียกว่า เป็น "ส่วนที่ใส่เข้าไป" (Input) ซึ่งถ้าส่วนใดที่ใส่เข้าไปก็อาจคาดได้ว่า "ส่วนที่ออกมา" (Output) น่าจะเป็นผลที่คล้าย เช่น ในการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนส่วนใหญ่เลือก หรือออกเสียงเลือกตั้งให้แก่พรรคการเมืองหนึ่ง เพื่อให้นโยบายที่พรรคคนนั้นแถลงไว้ได้รับการ ปฏิบัติให้เกิดผลดีแก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเหล่านั้น ผลที่ออกมาพรรคนั้นก็จะได้จัดตั้งรัฐบาล และดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลงไว้แก่ประชาชน

Myron Weiner ได้สำรวจและรวบรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นัก รัฐศาสตร์ต่าง ๆ ได้ให้ไว้เป็น ๓ ความหมาย ดังนี้

- ๑. การกระทำที่สนับสนุน หรือเรียกร้องต่อคณะผู้ปกครองประเทศ
- ๒. ความพยายามที่สำเร็จผลในการใช้อิทธิพล (influence) ต่อการ ปฏิบัติการของรัฐบาล หรือในการเลือกผู้นำในวงการรัฐบาล
- ๓. การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับการรับรองว่าถูกต้อง (legitimate)
- ๔. การกระทำที่มีตัวแทน (Representation)

---

๑ Gabriel A. Almond, "A Function Approach to Comparative Politics" in The Politics of the Developing Areas, eds. Gabriel A. Almond and James S. Coleman (New Jersey: Princeton University Press, 1960), pp. 17-18.

๒ Myron Weiner, Crises and Sequences in Political Development (New Jersey: Princeton University Press, 1971), pp. 161 - 163.

และโปรดดู วิสุทธิ์ โทธิแทน, "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วม ในทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทย," รัฐศาสตร์สาร ๓ (สิงหาคม ๒๕๑๘) : ๓๘-๓๙.

๕. ความละวางจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยว (Alienation) เพราะเกิดความรู้สึก
ว่า แม้จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวก็ไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้น
๖. ความกระตือรือร้น (active) ที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือเป็นพวกที่
กระตือรือร้น (activists) ที่จะทำ
๗. การกระทำที่ "ต่อเนื่องผลักดัน" (persistence continuum) ที่อาจ
เป็นการจัดการอย่างเป็นสถาบัน (Institutionalised) หรือเป็นพวกที่ทำการกระทำที่
ประทุขึ้นทันทีทันใด เช่น การก่อการจลาจล
๘. การกระทำที่มุ่งต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง มุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ
(public policies) หรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการทางราชการ
(bureaucratic actions)
๙. การกระทำที่เป็นกิจกรรมอันมีผลกระทบบนการเมืองระดับชาติ (National
politics) เท่านั้น
๑๐. การกระทำที่เป็น "การกระทำทางการเมือง" (a political act) และ
Myron Weiner ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง "การปฏิบัติการ
โดยสมัครใจ ๆ (Any Voluntary Actions) ที่ไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มีการจัด
องค์การหรือไม่ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้องยอมรับ (ตามกฎ-
หมาย) หรือไม่ก็ตาม โดยมุ่งประสงค์ที่จะไปมีอิทธิพล (influence) ต่อการเลือก
(choice) นโยบายสาธารณะ (public policies) การบริหารนโยบายสาธารณะ
และการเลือกผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะในระดับไหนของรัฐบาล (คือไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น
หรือระดับชาติ)

---

๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๔.

จากความหมายข้างต้น Weiner ได้เห็นว่า การกระทำที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสามอย่าง จะขาดเสียอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ นั่นคือ ต้องเป็นการกระทำ หรือการปฏิบัติการ (Action) การเป็นไปอย่างสมัครใจ (Voluntary) และมีการเลือก (Choice)

คำจำกัดความนี้ จะจำกัดเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบเสรีประชาธิปไตย เพราะองค์ประกอบสองประการหลัง คือความสมัครใจ และการเลือกนั้น ในการปกครองแบบรวมอำนาจ (Totalitarianism) มีอยู่ไม่สมบูรณ์ คือ มีประปราย หรือไม่มีเลย

Almond and Powell ได้ทำการศึกษาถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น ๒ รูปคือ

๑. การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบที่เรียกว่า "มาตรฐานทั่วไป" ที่เป็นการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง โดยพิจารณาจากความสามารถของแต่ละบุคคล ไม่คำนึงถึงภูมิหลังทางสังคม หรือกลุ่มแก่อะไร

๒. การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบที่เรียกว่า "มาตรฐานเฉพาะอย่าง" ที่เป็นการคัดเลือกคน โดยดูที่สถานะทางสังคม ชนชั้น จำกัดอยู่แต่ในกลุ่มบุคคลบางประเภท

ซึ่งทั้งสองท่านได้สรุปว่า ในสภาพความเป็นจริงของการดึงเอาบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นในสังคมแบบกึ่งเคม แบบจารีตประเพณี กำลังพัฒนา

---

* วิสุทธิ โทธิแทน, "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทย", ๗๖.

สู่ความเป็นสมัยใหม่ หรือแม้แต่สังคมที่โคพัฒนาแล้วก็ตาม แนวทางในการดึงตัวบุคคลเข้าสู่การเมืองก็เป็นส่วนผสมของทั้ง ๒ แบบ อยู่ในตัวเอง เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลต่าง ๆ นั้น ล้วนแต่อยู่บนรากฐานของความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ การเรียนรู้ทางการเมือง ตลอดจนประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับในขณะที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

การเมืองในระบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้คนใดเข้ามามีส่วนร่วมแสดงออกถึงความต้องการได้อย่างเสรี ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เป็นการแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่ และความเรียบร้อยรับผิดชอบของประชาชนโดยมิได้หมายความเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือแต่เพียงการสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือแต่เพียงการสมัครเข้าชวยงานของพรรคการเมืองที่ตนนิยมชมชอบเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ในระดับต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ความสามารถ และโอกาส ตลอดจนการกระทำทุกอย่างที่แสดงความเข้าใจในสิทธิ และหน้าที่ของตน เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะทำให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจในทางการเมือง (Decision - making Process in politics) ตามคัลลองของประชาธิปไตยนั่นเอง

ฉะนั้น ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตามระบบประชาธิปไตยจะต้องมีอิสระ ไม่มีการบังคับ หรือชักจูงประชาชนแล้วจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีความรู้

^๑ Almond and Powell, Comparative Politics: A Development Approach, p. 48.

^๒ วิสุทธิ โทธิแทน, "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเมือง เพื่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทย": ๓๓๗.

ความเข้าใจ การเข้ามีส่วนร่วมนั้นด้วย^๑ แรงเร้าให้มีส่วนร่วมในทางการเมือง^๒ อาจหวังให้
เพิ่มพูนขึ้นเพื่อ

- ๑. ความพึงพอใจโดยตรงมีมากขึ้น (หรือการหลีกเลี่ยงความไม่พอใจ) ที่พลเมือง
หวังว่าจะเป็นผลทันที ไม่มากก็น้อยของการมีส่วนร่วม
- ๒. ค่าใช้จ่ายโดยตรงของการมีส่วนร่วมต่ำกว่าในรูปของเวลา ความไม่สะดวก
พลัง เงิน ความอาย ความกังวล ความกลัว ฯลฯ
- ๓. รวมกำไรในระยะยาวมากกว่า (หรือการขาดทุนในระยะยาวน้อยกว่า) เป็นที่
คาดว่าจะเป็นไปในทางอ้อม หรือเป็นผลสุดท้ายที่ยังห่างไกลของการมีส่วนร่วม และ
- ๔. โวหารมากกว่าในสายตาของพลเมืองที่การกระทำของเขาจะทำให้เกิดความ
แตกต่างอันมีนัยสำคัญของผลที่ตามมา นั่นคือ เขามีประสิทธิภาพ

Parry ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วน
ร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมทางการเมือง^๓ ซึ่งกิจกรรมทางการเมือง มีอยู่มากมายอาจจะเรียงลำดับ
ได้จากการออกเสียงเลือกตั้ง ไปจนถึงการเป็นผู้กำหนดนโยบาย และการดำเนินนโยบาย

ความเข้าใจ การเข้ามีส่วนร่วมนั้นด้วย แรงเร้าให้มีส่วนร่วมในทางการเมือง อาจหวังให้

๑. ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, "ทัศนคติของนักศึกษาปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร-
ศาสตร์ ต่อการดำเนินการทางการเมืองของประเทศไทย" รายงานการวิจัย (คณะรัฐประศาสน-
ศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๑), หน้า ๑๐.

๒. โรเบิร์ต เอ คีฮัล และเอ็ดเวิร์ด อาร์ ทิฟท์, ขนาดและประชาธิปไตย แปลโดย
พรชูดี อ้าวอรุ่ง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, ๒๕๑๔), หน้า ๕๗-๕๘.

๓. Geraint Parry, ed., Participation in Politics, (Manchester:
Manchester University Press, 1972), p. 3.

และโปรคยู สมพร เขียวเม่น, "ความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการไทย: ศึกษากรณี
ข้าราชการกรุงเทพมหานคร", หน้า ๗๖.

๔. เรืองเคี้ยวกัน.

เรื่องเดียวกัน.

Huntington และ Dominguez กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรม หรือ การกระทำของประชาชนที่ถือสิทธิพลเนือการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ไซ้กับกำลังหรือไม่ไซ้ สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจ หรือไม่สมัครใจ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงรวมถึงการเลือกตั้ง การรวมในการรณรงค์หาเสียง การรวมตัวเพื่อโน้มน้าว หรือกดดันรัฐบาล การประท้วงหรือการไซ้กำลังรุนแรง

Almond และ Verba ได้วิจัยผลการศึกษามาจาก ๕ ประเทศ ที่ทำการศึกษาคือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง จะมีความสนใจ และมีส่วนรวมในทางการเมืองสูง

Inkeles ได้แสดงให้เห็นว่า การศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับความกระตือรือร้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนอย่างมาก ผู้ที่มีการศึกษาสูง จะมีส่วนยุ่งเกี่ยวในการรณรงค์

^๑ Samuel Huntington and Jorge I. Dominguez, "Political Development" in Macropolitical Theory Handbook of Political Science, Vol. 3. eds. Fred Greenstein and Nelson Polsby (Reading, Mass: Addison - Wesley, 1975), p. 33. และอ้างใน สุจิต บุญบงการ, "การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับเสถียรภาพทางการเมืองของไทย" ใน การพัฒนาประเทศ จรูญ สุภาพ, บรรณาธิการ. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕1๒), หน้า ๔๒.

^๒ Almond and Verba, Civic Culture. (Boston: Little Brown, 1965), pp. 317 - 319. อ้างใน สุจิต บุญบงการ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

หาเสียงเลือกตั้งในกิจการของชุมชน และจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง^๑

การที่บุคคลที่มีฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ สูง เช่นมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง เพราะฐานะทางสังคมสูง ทำให้เขามีความเชื่อมั่นในความสามารถของคนในทางการเมืองสูง (Political efficacy) ผู้ที่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถสูงเท่านั้น จึงจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ที่ไม่มีความเชื่อมั่น เช่นนี้จะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับทางการเมืองมากนัก ผู้ที่เชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถในทางการเมืองนั้น หมายความว่า เขาเชื่อมั่นว่ามีความสามารถที่จะมีอิทธิพลในการผลักดัน การตัดสินใจของรัฐบาล หรือมีความสามารถพอที่จะผลักดันทางการเมืองไปในทิศทางที่เขาต้องการ หรือคิดว่าเขามีความสามารถที่จะเป็นผู้นำทางการเมืองเสียเอง

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง บุคคลที่สนใจการเมือง มีความเข้าใจการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมือง และตัวนักการเมือง และคิดว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตน เป็นคนที่มีความสามารถ ในการเข้าสังคม และเป็นคนที่หวังใน

^๑ Alex Inkeles, "Participant Citizenship in Six Developing Countries" American Political Science Review. Vol. 63 (December 1969), pp. 1120 - 1141. และอ้างใน สุจิต บุญบงการ, "การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับเสถียรภาพทางการเมืองของไทย", หน้า ๔๓.

^๒ Robert A. Dahl, Modern Political Analysis. (Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1963), Don R. Bowen, Political Behavior of the American Public. (Columbus : Charles E. Merrill, 1968), pp. 98 - 99. อ้างใน สุจิต บุญบงการ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓-๔๔.

ในชีวิต

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ของประชาชนในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงแนวความคิดดั้งเดิมจากการที่จะให้ประชาชนปกครองตนเองตามแบบประชาธิปไตยโดยตรง มาเป็นแบบประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน (Representation Democracy) ประชาชนเป็นเพียงส่วนรวมเท่านั้น มิใช่เป็นตัวดำเนินการเอง ผู้ดำเนินการทางการเมืองการปกครองที่แท้จริง คือผู้แทนในลักษณะที่สนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยผู้แทน เป็นไปโดยความสุจริต ยุติธรรม และเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

เพราะฉะนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นตัวปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในอันที่จะทำให้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จได้ เพราะถ้าหากรัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง จะเป็นผลทำให้ประชาชนเป็นผู้มีส่วนแสดงความคิดเห็น และสามารถเลือกผู้แทนเป็นผู้ดำเนินการเมือง การปกครองแทนตน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีประโยชน์ เพราะเป็นองค์ประกอบอันสำคัญ

๑ ฌรงค์ สิ้นสวัสดิ์, จิตวิทยาทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๑๗.

๒ ปรีชา ตงมณี, "ทัศนคติของครูประถมศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย : ศึกษาเฉพาะกรณีครูประถมศึกษา ในจังหวัดสมุทรสาคร", หน้า ๒๗.

ยิ่งอันหนึ่งของระบบการเมืองการปกครองที่พัฒนาแล้ว (The Developed Political Systems) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองระบบเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) ที่ถือว่าประชาชนทั้งปวงในสังคมมีอิสระที่จะรวมในกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายในการบริหาร และการปกครองประเทศ

โดยที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่เห็นได้ง่ายที่สุด คือ ประชาธิปไตยจะอยู่ไม่ได้ ถ้าประชาชนไม่ไปออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ฉะนั้น ประชาชนในสังคมประชาธิปไตยส่วนใหญ่จึง เป็นพวกที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ^๒

การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ยอมรับว่าถูกต้อง ไม่ขัดต่อกฎหมายที่มองเห็นได้ง่ายที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง^๓

การคาดคะเนการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจจะทำให้ลักษณะหนึ่ง คือ การศึกษา การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการส่วนท้องถิ่น หรือในองค์การที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น บุคคลที่มีส่วนร่วม หรือบทบาทในกิจการส่วนท้องถิ่น หรือในองค์การต่าง ๆ มักจะมีส่วนร่วม หรือมีบทบาทในการเมืองระดับชาติมากกว่าบุคคลที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมเท่าไรนัก ในกิจการส่วนท้องถิ่น

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒-๓๔.

^๒ สุจิต บุญบงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาการเมืองของไทย", หน้า ๑๑-๑๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

และอาจเชื่อมั่นในบทบาทของตนในการเมืองระดับชาติมากกว่าด้วย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น จะพบว่ามีแนวโน้มอย่างหนึ่งที่ว่าผู้มีการศึกษาสูง จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก ทั้งนี้เพราะว่าประชาชนที่ได้รับการศึกษาสูง จะรู้ถึงคุณค่าของการเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐบาลมากกว่าคนที่ได้รับการศึกษาน้อย และจะเข้ามาใช้สิทธิในการเลือกตั้งมากกว่าด้วย เพราะประชาชนที่มีการศึกษาคือจะได้รับความรู้ทางการเมืองมากด้วย รู้ว่าตนจะเข้ามามีอิทธิพลต่อรัฐบาลอย่างไร ประชาชนที่มีการศึกษาคือจึงมีความต้องการเข้ามาเป็นสมาชิกขององค์กรทางการเมืองเพื่อจะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และรักษาผลประโยชน์ของตน

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่จะกล่าวนี้ จะเน้นลงไปถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่จะส่งผลในทางสร้างสรรค์ (Creative) และคงไว้ (Maintain) ซึ่งระบบที่สร้างประชาธิปไตยและความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชนชาวไทย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องมีอยู่ในทุกระดับของสังคมคือ ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ เพราะเรื่องการเมืองนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในวงการบริหารระดับชาติเท่านั้น แต่เป็นเรื่องเกี่ยวพันถึงการใช้อำนาจตามกฎหมายในวงการปกครองที่มีการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะที่มี หรือจะมีผลกระทบต่อประชาชนในสังคมโดยทั่วไป^๑ โดยจะมองถึง

^๑ Almond and Verba, The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations, pp. 480-482.

^๒ เมธา สุคนธรัด, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของคูแทนราษฎร, หน้า ๑๓๘.

^๓ Henry B. Mayo, An Introduction to Democratic Theory. (New York: Oxford University Press, 1960), pp. 3-11.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการ (Formal Group) เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ เฉพาะบางอย่าง บางชนิด และสมาคมทางการเมือง หรือกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) เช่น กลุ่มผู้เรียกร้องในเรื่องสาธารณะบางอย่างต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

กลุ่มทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เป็นทางการนี้สำคัญมากในการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และในการสร้างไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมือง (Political Parties) และกลุ่มผลประโยชน์ที่มีวัตถุประสงค์แน่นอนเฉพาะอย่าง (Specialised interest Groups) เพราะกลุ่มการเมืองเหล่านี้จะเป็นเสมือนหนึ่งกลไกในการควบคุม และการบริหารกลไกในเมืองทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ให้ปฏิบัติหน้าที่ไปตามความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างมีหลักเกณฑ์ที่ระเบียบแบบแผน และมีประสิทธิภาพ

แต่การที่กลุ่มทางการเมือง เชนว่านี้จะทำหน้าที่ของตนให้ได้นั้น ขึ้นอยู่กับบุคคลที่เขามารวมตัวเป็นสมาชิกของกลุ่มว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ (Competent) หรือไม คือมีความสามารถในการปฏิบัติภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสามารถในทางการเมือง (Political Competence)

การที่จะทราบว่าบุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีความสามารถในทางการเมืองแค่ไหน เราต้องพิจารณาถึง "อิทธิพลทางการเมือง" (Political Influence) ของคนนั้นหรือกลุ่มนั้นว่ามีอยู่อย่างไร ซึ่งอิทธิพลทางการเมืองในที่นี้หมายถึงความสามารถของบุคคลหรือกลุ่ม ในการที่จะทำให้เจ้าหน้าที่หรือพนักงานของรัฐ (ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ และรวมถึงคณะรัฐมนตรี และสมาชิกรัฐสภา) ปฏิบัติหน้าที่ หรือตัดสินใจกระทำการในเรื่องต่าง ๆ ส่งผลที่ได้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือกลุ่มนั้น โดยทำให้พนักงานเหล่านั้นตระหนักว่า หากไม่กระทำการเช่นนั้น ตนเองก็อาจจะประสบความเสียหาย ต่อตำแหน่งงานหรือไม่ได้รับความ-

ความนิยม

ความสามารถในทางการเมืองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น อาจเป็นความสามารถในการใช้อิทธิพลทางการเมือง ทำให้เกิดผลจริง ๆ ในขณะนั้น หรือหลังจากใช้อิทธิพลไปแล้ว หรือเป็นความสามารถที่ใช้ออกไปแล้ว แต่ผลยังไม่เกิด หรือเป็นเพียงแต่ "ความเชื่อ" ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ว่าตนจะ "สามารถ" ใช้อิทธิพลทางการเมืองของตนให้เกิดผลที่มุ่งหวัง ความสามารถในทางการเมืองที่เป็น "ความเชื่อในความสามารถ" นี้เรียกว่าเป็น "ความสามารถที่ถือว่ามีอยู่" (Subjective Competence) บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถในทางการเมืองนี้เรียกได้ว่าเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ หรือเป็นประชาชนผู้มีประสิทธิภาพในทางการเมือง (Effectively Competent Citizens) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำนึกในความสามารถทางการเมืองของตนเรียกว่าเป็นผู้มี Sense of Civic Competence หรือมี Sense of Political Efficacy

เมื่อบุคคลมีความเชื่อเช่นนั้น ก็จะพยายามแสดงออกถึงความเชื่อของตนโดยพยายามใช้อิทธิพลทางการเมือง เพื่อจุดประสงค์ที่มุ่งหวัง ในขณะเดียวกัน "ผู้ที่มีประสิทธิภาพในทางการเมือง" หรือ "ประชาชนผู้มีประสิทธิภาพ" ก็มีความมั่นใจในตัวเอง (Self - Confidence) ในการกระทำต่าง ๆ และเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น และรู้ว่าควรทำอย่างไร ในกาลเทศะ เช่นไร และในทางกลับกัน ผู้ปกครองก็จะมีความตื่นตัวในการปกครอง เพื่อวัตถุประสงค์ของประชาชนโดยส่วนรวม และมีความระมัดระวัง

---

^๑ Gabriel and Verba, The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations, pp. 136 - 137. และโปรดดู วิสุทธี โพธิ์แทน, "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ในทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย", หน้า ๔๐.

^๒ Ibid., p. 137.

^๓ Ibid.,

ในการใช้อำนาจตามกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ส่วนในด้านประชาชนเมื่อเห็นว่า "ความคิดเห็น" ของตนได้รับการสนองตอบจากเจ้าหน้าที่และรัฐบาล ประชาชนก็จะเกิดความพอใจ กับระบบที่เป็นอยู่ อันส่งเสริมถึงการมีความมั่นคง (Stability) ของระบอบการปกครอง แต่ทั้งนี้ประชาชนจะต้องมี "โอกาส" ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างเต็มที่^๒

โดยสรุปแล้ว ความเข้าใจทางการเมือง และความสนใจทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นคนว่า บุคคลไม่สนใจในการหาเสียงเลือกตั้ง^๓ ดังนั้น เราพอจะกล่าวได้ว่าหากบุคคลใดสนใจ และติดตามเรื่องราวทางการเมือง ตลอดจนกิจการและผลงานของรัฐบาล กล่าวได้ว่า เขามีความสนใจทางการเมือง และมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง^๔

สรุปทฤษฎี

ตามที่โลกกล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามความมุ่งหมายของนักรัฐศาสตร์หลายท่าน มีความหมายกว้างขวาง สามารถแบ่งออกได้หลายลักษณะ แต่มีจุดร่วมสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นความหมายใกล้เคียงกัน คือการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลสนใจทางการเมือง มีความเข้าใจทางการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง-

^๑ Ibid., pp. 139-159.

^๒ Ibid., pp. 192-197.

^๓ Robert A. Dahl, Modern Political Analysis. (Englewood Cliffs: Prentice - Hall, 1963), p. 57.

^๔ สุจิต บุญบงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาการเมืองไทย", หน้า

เมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมือง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การปกครอง ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ โดยคิดว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นหน้าที่ของตน เพราะเป็นการแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของประชาชนโดยมิได้หมายถึงความเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง หรือแค่เพียงเข้าสมัคร เข้ารับการเลือกตั้งหรือสมัคร เข้าช่วยเหลืองานของพรรคการเมืองเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตามความสามารถ ความเหมาะสม และโอกาส ตลอดจนทำทุกอย่างที่แสดงความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน รวมทั้งการบีบบังคับหรือชักชวนอย่างไม่เป็นทางการอีกด้วย โดยการเข้าติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีโอกาสวิเคราะห์และอภิปรายปัญหาทางการเมืองด้วยความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในนโยบายทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเป็นส่วนบุคคลและกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของรัฐบาลหรือเพื่อนฝูงอยู่ใกล้ชิด นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงการดำเนินการอย่างเป็นทางการ โดยการริเริ่ม เสนอกฎหมาย การแสดงประชามติ และการเพิกถอนให้ออกจากตำแหน่ง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีประโยชน์ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในอันที่จะทำให้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ เพราะถ้ารัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง จะเป็นผลทำให้ประชาชนมีส่วนแสดงความคิดเห็นและสามารถเลือกผู้แทนเป็นผู้ดำเนินการเมืองการปกครองแทนตนตลอดจนติดตามการดำเนินงานของผู้แทนทุกระยะ

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และความสนใจทางการเมือง ตลอดจนวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล และการที่จะทราบว่าประเทศกำลังพัฒนา เช่นประเทศไทย ประชาชนจะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับไหนนั้น จำเป็นต้องกล่าวโดยละเอียดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยในบทต่อไป.